

Oppiaineiden poliittinen
perusta
(ja vähän filosofinenkin)

POM Johdanto

9.9.2021

Matti Rautiainen

Isoja
kulttuurisia
juonteita
koulumme ja
oppiaineiden
taustalla

- Antiikin käsitys ihmisestä ja tiedosta
- Kristillinen maailmankuva
- Valistuksen perintö
- Tasavaltalaisen demokratian synty
- Nationalismi (kansallisvaltioiden kehittyminen)
  - Huom1 Kansakulttuurit (itä – länsi)

Suomalaisen koulun syy

- Kiista koulun tarkoituksesta (Snellman vs. Cygnaeus) – intressien erot!
- Uno Cygnaeuksen periaatteet:
  - Perustaidot ja tiedot (sivistyksen alkujuvä)
  - Yhteiskuntaan kasvaminen (yhteiskuntakelpoisuus)
  - Oman lahjakkuuden ymmärtäminen ja sen kehittäminen (yksilöllisyys)

Kun
perussyy
katoaa,
jäävät
oppiaineet

...oppiainet = keino toteuttaa koulun syyrä...

- Eli ensin syy muotoutuu oppiaineeksi
  - Oppiaine puolestaan tarvitsee ammattitaitoisen opettajakunnan
  - Opettajakunta puolestaan tarvitsee opinahjon, jossa kouluttaudutaan opettajaksi (yliopisto, joka antaa oppiaineen oikeutukselle tieteellisen perustelun)
  - Oppiaineen opettajat puolestaan organisoituvat ammattiyhteisöksi (edunvalvontajärjestelmä)
- Sukupovien myötä syyn ymmärtäminen katoaa, mutta syntynyt järjestelmä ja ajattelutapa omaksutaan (→ sokeutuminen, toistetaan edellisen sukupoven toiminta kyseenalaistamattomasti (kuulantyyttö, jokien opettelu))
- Meistä tulee sokeita syyllä ja kun koko yhteisö tulee sokeaksi, erilaisia näkemyksiä esittäneitä pidetään ”omituisina” tai pahimmillaan ”joukon pettureina”

Pohdi

Jatka seuraavaa lausetta...

Nykykoulusta poistetaan
kaksi oppiainetta. Ne
ovat _____ ja
_____, koska...

Vastaukset olivat taatusti yksilöllisesti erilaisia, mutta niissä yleensä on myös yhteisiä, jaettuja kokemuksia ja merkityksiä. Ne ovat tie kulttuurin ytimeen.

MITEN KOULUN ”FILOSOFINEN” PERUSTA LIITTYY TÄHÄN KOKONAISUUTEEN

Koulun käsitys ihmisestä ja yhteiskunnasta

Kansakoulun idea perustui näkemykselle koulun
yhteiskunnallisesta kasvatustehtävä

Peruskoulun synty 50 vuotta sitten muutti tilannetta...

MIKÄ MUUTTUI?

- 1) Tavoitteita kohdistetaan oppimiseen
  - 2) Oppiminen nähdään laaja-alaisena ja korkeatasoisena, ei niinkään kansalaisen perustaitojen ja –asenteiden oppimisena
  - 3) Tavoitteet ilmaistaan täsmällisesti yksittäisen oppilaan oppimisena ja
  - 4) Oppimiselle asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta tulee koulun toiminnan onnistumisen tärkein mittari.
- Näiden muutosten myötä koulu siirtyi vahvasti yksilökeskeiseen suuntaan.
  - Yksilöiden osaaminen puolestaan sidotaan tiukasti oppiaineiden osaamistavoitteisiin
  - Nykyinen koulu on tämän kehityksen jatkumoa

Hyvistä pyrkimyksistä huolimatta

Tyhmentääkö koulu meitä?

NYKYKOULU ELÄÄ KULTTUURISESSA JATKUMOSSA JA PYRKII KEHITTÄMÄÄN SITÄ

- Yksilön ja yhteisön (demokratia, globaali konteksti) suhde
- Laaja-alaisten tavoitteiden suhde oppiainekohtaisiin tavoitteisiin
- Millaista kuvaa oppiaineet maailmasta välittävät?

Kestävät yhteisölliset elämäntavat - kysely

Tutkimuksessa tarkastellaan opettajaksi opiskelevien käsityksiä kestävästä elämäntavasta ja sen suhteesta koulutukseen ja kasvatukseen. Tarkastelun kohteena on myös osallistujien käsityksen opettajan asemasta suhteessa kestävään elämäntapaan. Niin ikään ajattelun ja käsityksen muutokset, jotka tapahtuvat opintojen aikana, on kiinnostuksemme kohteena. Jotta mainittuja asioita voidaan tutkia, pyydämme sinua vastaamaan kyselyyn, jossa on sekä avoimia että monivalintakysymyksiä. Kokonaisuudessaan tutkimus kestää lukuvuoden 2021–2022 ja kysely tehdään kahdesti – opintojen alussa (syksy 2021) ja ensimmäisen lukuvuoden päätteeksi (kevät 2022). Kyselyyn vastaamiseen kuluu noin 15–20 minuuttia. Kyselyn lisäksi käytämme tutkimuksen aineistona opintojesi aikana tuottamaasi materiaalia (esim. PROpe), jotka kuuluvat opettajankoulutukseen. Tutkimusta jatketaan mahdollisesti seuraavina vuosina (seurantatutkimus), mutta tällöin tutkittavia informoidaan ja heitä pyydetään erikseen osallistumaan tutkimuksen jatkoon.

—

Kestävät
yhteisölliset
elämäntavat
- poimintoja
alustavista tuloksista

Koulu kestävään elämäntapaan kasvattajana

- **Kokemus siitä, tukiko koulu kestävään elämäntapaan kasvamista jakoi opiskelijoita.**
  - Kolmannes sitä mieltä, että heidän koulussaan tehtiin vain vähän asian eteen. Reilu kolmannes, ettei paljon eikä vähän. Kolmannes koki, että heidän koulussaan oli edistetty melko paljon kestävään elämäntapaan kasvamista.
- **Kestävään elämäntapaan liittyviä asioita on tuotu esiin kouluissa, mutta vaikutuskeinoja on käsitelty osin yksipuolisesti.**
  - "Koulussa ilmastonmuutos ja kestävä kehitys tuotiin hyvin esille. Kuitenkin nämä tuotiin enemmänkin esiin ilmiöinä, eikä meidän oman toiminnan ja ajattelun tärkeyttä korostettu näissä asioissa tarpeeksi."
  - "Koulussani ei puhuttu juurikaan kestävästä elämäntavasta. Ainoa asia minkä muistan siihen liittyen oppineeni koulussa on kierrättäminen."
  - "Ei sen ihmeellisempiä juttuja, lähinnä kerrottiin kierrättämisen tärkeydestä ja kestävä elämän tavan muista aspekteista."
  - "Tuntuu, että kestävä elämäntapa on vain "trendi", jonka esille nostaminen on pakollista imago syistä. Sen sijaan todelliset toimet jäävät usein pimentoon."
- **Vastauksista nousee esiin etenkin ruokahävikin vähentäminen, jätteidenlajittelu, kierrätys sekä energian säästäminen ja kulutuksen vähentäminen.**

Opettajan rooli kestävään elämäntapaan kasvattajana

- **Opettajan rooli kestävään elämäntapaan kasvattajana nähdään hyvin keskeisenä.**
  - ”Erittäin tärkeänä. Opettaja on kuitenkin lapsen elämässä yksi tärkeimmistä aikuisista roolimalleista, jolta opitaan ja johon paljon myös luotetaan.”
  - ”Merkittävänä, sillä koulu sekä opetus ja niiden väittämät arvot vaikuttavat hurjasti lapsen ajatusmaailmaan ja sen kehittymiseen.”
  - ”Opettajan rooli on tärkeä, sillä koulu on suhteellisen keskeinen instituutio uusien sukupolvien elämäntapojen luomisessa.”
  - ”Erittäin tärkeänä. Koulusta lapset saavat ne opit, joita hyödyntävät myöhemmin omassa elämässään. Heidän vanhemmillaan saattaa olla vähemmän tietoa kestävästä elämäntavasta, siksi tärkeää saada tieto koteihin edes jotain kautta.”
- **Koulun ohella myös kodin rooli korostuu.**
  - ”Mielestäni opettajan rooli on melko suuri, mutta iso osa opista tulee myös kotipuolesta.”
  - ”Opettajalla on suuri rooli, sillä lasten kautta myös koteihin saattaa ujuttautua sopivampia tapoja ja toisaalta lapset ovat tulevaisuuden päättäjiä ja toimijoita.”

Luettavaa

Goodson, I. 2001. Opetussuunnitelman tekeminen. Esseitä opetussuunnitelman ja oppiaineen sosiaalisesta rakentumisesta. Suomentaja E. Moore. Joensuu: Joensuu University Press.

T. Kiilakoski, T. Tomperi & M. Vuorikoski (toim.). 2005. Kenen kasvatus? Kriittinen pedagogiikka ja toisinkasvatuksen mahdollisuus. Tampere: Vastapaino.

T. Nikkola, M. Rautiainen & P. Räihä (toim.) Toinen tapa käydä koulua. Kokemuksen, kielen ja tiedon suhde oppimisessa. Tampere: Vastapaino.

Simola, H. 1995. Paljon vartijat. Suomalainen kansanopettaja valtiollisessa kouludiskurssissa 1860-luvulta 1990-luvulle. Helsingin yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Tutkimuksia 137.

Värri, V-M. 2018. Kasvatus ekokriisin aikakaudella. Tampere: Vastapaino.